

**FILOSOFIECAFÉ
DEVENTER
6-02-25:**

OVER 'LEIDERSCHAP'.

DOOR TREES SCHOPMAN

DE SPIEGEL – FILOSOFISCHE PRAKTIJK DEVENTER

WWW.FILOSOFISCHEPRAKTIJKDEVENTER.NL

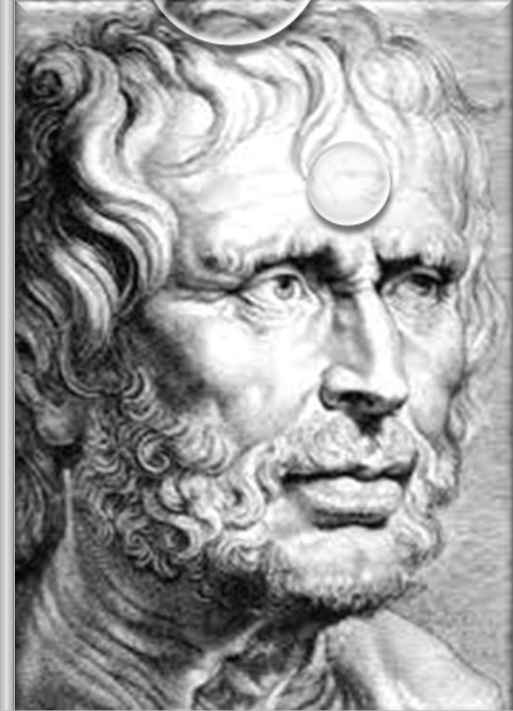
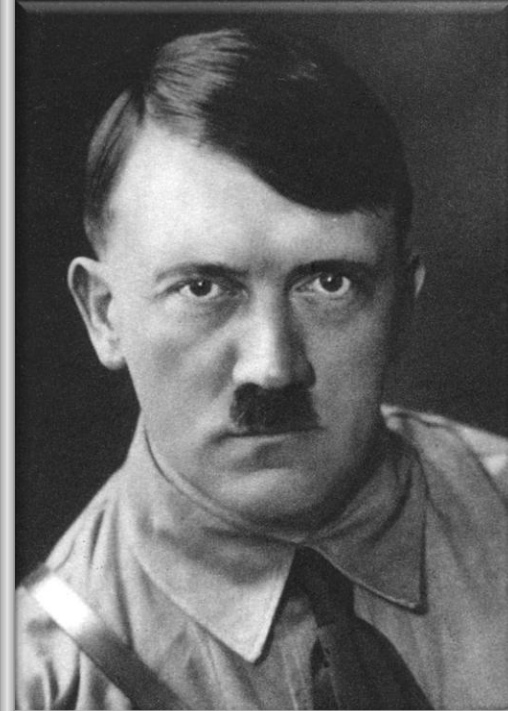
CENTRALE VRAAG

- KUNNEN WE DEFINIËREN WAT GOED LEIDERSCHAP IS?
(DIENEND, DUURZAAM, INSPIREREND, FUNCTIONEEL, COACHEND, VERBINDEND, AUTHENTIEK, EFFECTIEF, LEAN, MENSGERICHT, PERSOONLIJK, SPIRITUEEL....)
- ALLES IS TOCH SIMPEL EEN KWESTIE VAN INTERPRETATIE?
- WAT IS LEIDERSCHAP IN EEN WERELD VAN VERANDERENDE WAARDEN?
- IS ONS EIGEN DENKEN OVER LEIDERSCHAP IN DE TIJD VERANDERD?

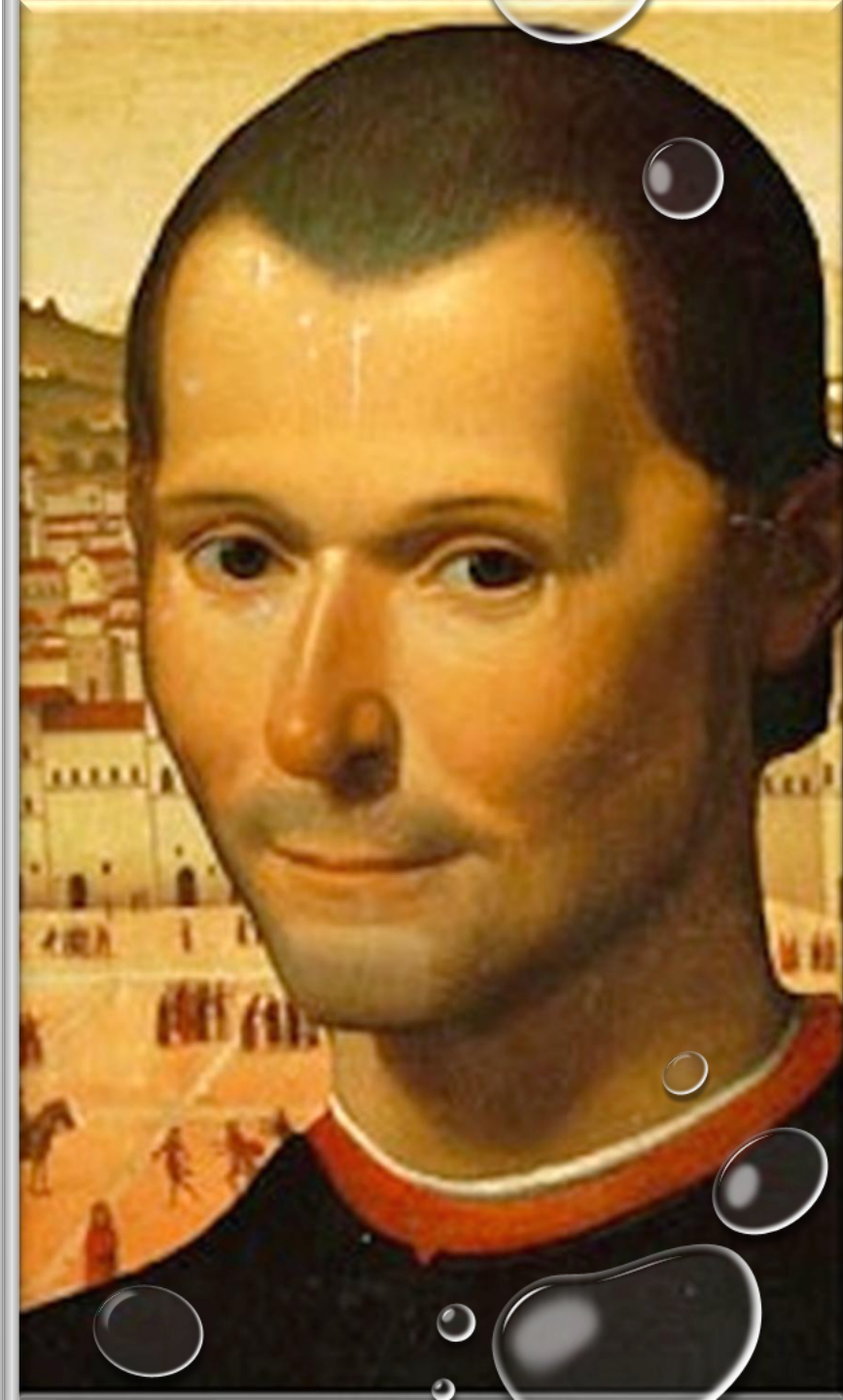
RONDJE GESCHIEDENIS

- **ADOLF HITLER (1889 – 1945):** WAT EEN GELUK VOOR DE LEIDERS DAT DE MENSEN NIET NADENKEN, DENKEN GEBEURT ALLEEN IN HET TOEKENNEN OF UITVOEREN VAN EEN BEVEL, WAS HET ANDERS GEWEEST, DAN HAD DE MENSELIJKE SAMENLEVING NIET KUNNEN BESTAAN.
- **EURIPIDES (480 V. CHR. - 406 V. CHR.):** GEVAARLIJK IS DE MENIGTE, ALS ZIJ GEWETENLOZE LEIDERS HEEFT.
- **SENECA (5 V. CHR. - 65):** HIJ WIL NIET HEERSEN, DIE VREEST GEHAAT TE ZIJN.
- **LUDWIG MARCUSE (1894 - 1971):** LEIDERS KUNNEN PAS OPSTAAN, WANNEER ER EEN GEVOLG VOOR HEN KLAAR STAAT.

MACHIAVELLI (1469 – 1527)

- **NICCOLÒ DI BERNARDO DEI MACHIAVELLI**, GEBOREN IN FLORENCE OP 3 MEI 1469. GESTORVEN IN FLORENCE OP 21 JUNI 1527.
- **ACHTERGROND:** ITALIAANSE DIPLOMAAT, POLITIEK FILOSOOF, MILITAIR STRATEEG, HISTORICUS, DICHTER, TONEELSCHRIJVER EN HUMANIST, GEVESTIGD IN FLORENCE TIJDENS DE ITALIAANSE RENAISSANCE. HIJ GELDT ALS DE GRONDLEGGER VAN DE MODERNE POLITIEKE WETENSCHAPPEN.
- **WERK:** HIJ WAS SECRETARIS VAN DE TWEEDE KANSELARIJ VAN DE FLORENTIJNSE REPUBLIEK VAN 1498 TOT 1512, TOEN DE MEDICI HUN MACHT RESPECTIEVELIJK AL VERLOREN HADDEN MAAR DEZE LATER ZOUDEN HERWINNEN.

MACHIABELLISME

- EEN POLITIEKE THEORIE DIE STELT DAT ALLES IS TOEGESTAAN VOOR HET VERWERVEN OF BEHOUDEN VAN MACHT, ONAFHANKELIJK VAN RECHT EN MORAAAL.
- ALS POLITICUS WILDE HIJ VOORAL EEN PRAGMATICUS ZIJN IN TEGENSTELLING TOT DE TOEN HEERSENDE DOCTRINE DAT EEN MACHTHEBBER ALTIJD DE WEG VAN DE DEUGD MOEST BEWANDELEN.
- MEN MOEST GOED ZIJN ZOLANG HET KON, MAAR ANDERS EEN VOS, OM DE VALLEN TE KENNEN, EN EEN LEEUW, OM DE WOLVEN AF TE SCHRIKKEN.

UITDAGENDE STELLINGEN (MACHIABELLI 1)

- REGEREN, IS DOEN GELOVEN.
- WIE OP HET VOLK BOUWT, BOUWT OP MODDER.
- WIE EEN ANDER MACHTIG MAAKT, GRAAFT ZIJN EIGEN GRAF
- DE MENSEN WISSELEN GRAAG VAN HEERSER OMDAT ZE GELOVEN DAT ZE HET DAN BETER KRIJGEN.
- ZWAK IS EEN VORST DIE NIET ONMIDDELIJK TOT OORLOGVOEREN IN STAAT IS.
- EEN MAN DIE ZICH ALTIJD EN OVERAL GOED BETOONT, GAAT NOODZAKELIJK TEN GRONDEN TE MIDDEN VAN ZOVELEN DIE NIET GOED ZIJN. DAAROM MOET EEN HEERSER WANNEER HIJ ZICH WIL HANDHAVEN, LEREN OM NIET GOED TE ZIJN.

RELATIVERING (MACHIABELLI 2)

- DE TIJD STUWT IMMERS ALTIJD ALLES VOORT EN HIJ KAN IETS WAT SLECHT IS TOT IETS GOEDS MAKEN, MAAR OOK IETS WAT GOED IS TOT IETS SLECHTS.
- EEN BELASTENDE DAAD DIENT HAAR EXCUUS TE VINDEN IN HAAR RESULTAAT; ALS DAT RESULTAAT GOED IS, DAN ZAL OOK HET EXCUUS GOED ZIJN.
- MIJN CONCLUSIE IS DAT EEN REPUBLIEK DIE BIJ ACUUT GEVAAR GEEN BEROEP KAN DOEN OP EEN DICTATOR OF VERGELIJKBARE GEZAGSDRAGERS, IN KRITIEKE SITUATIES ALTIJD TE GRONDE ZAL GAAN.

KRIEBELENDE WIJSHEDEN (MACHIABELLI 3)

Geweld dient veroordeeld te worden als het af wil breken, niet als het beoogt op te bouwen.

Laat nooit je bedoeling zien, maar probeer met alle middelen je doel te bereiken.

Onrechtvaardigheden moet men allemaal tegelijk begaan om te bereiken dat ze minder gevoeld worden en dus minder krenkend zijn.

Je dient, wat instelling betreft, in staat te zijn om zo nodig op de tegenoverliggende eigenschap over te schakelen.

CENTRALE VRAAG

(NADENKERTJE TIJDENS PAUZE)

- WAT IS GOED LEIDERSCHAP?

ZOEK EN BEHOUD HET GOEDE (MACHIABELLI 4)

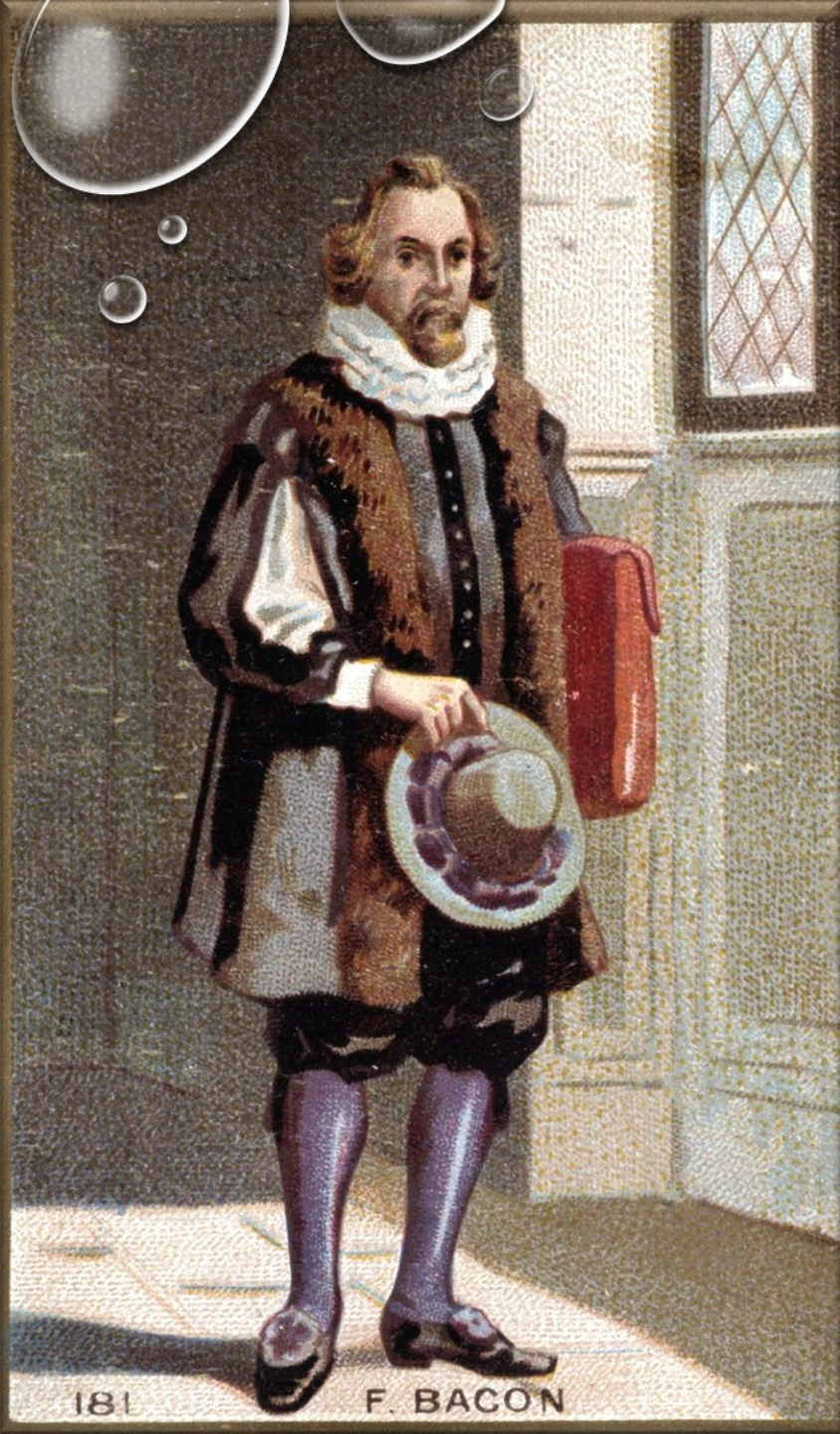
- DE EERSTE GISSING DIE MEN KAN MAKEN OMTRENT HET KARAKTER VAN EEN VORST; KIJKEN NAAR DE MENSEN DIE HIJ OM ZICH HEEN HEEFT.
- ALS DE BEVELHEBBER BEKWAAM IS, MOET HIJ DOOR WETTEN ZODANIG AAN BANDEN WORDEN GELEGD DAT HIJ DE GRENZEN VAN DE MACHT NIET KAN OVERSCHRIJDEN.
- WETTEN EN STRUCTUREN DIE ONTWORPEN ZIJN BIJ HET ONTSTAAN VAN EEN STAAT TOEN DE MENTALITEIT VAN DE MENSEN NOG GOED WAS, ZIJN NIET MEER GESCHIKT ALS DIE SLECHT GEWORDEN IS.
- DE VOORNAAMSTE GRONDSLAGEN WAAROP ALLE MACHTSVORMEN BERUSTEN, WORDEN GEVORMD DOOR GOEDE WETTEN EN GOEDE WAPENEN. ER KUNNEN GEEN GOEDE WETTEN ZIJN ALS ER GEEN GOEDE WAPENEN ZIJN; EN OMGEKEERD, ALS ER GOEDE WAPENEN ZIJN, ZIJN ER AUTOMATISCH OOK GOEDE WETTEN.
- VORSTEN MOGEN SUPERIEUR ZIJN AAN VOLKSMASSA'S IN HET MAKEN VAN WETTEN, HET ORGANISEREN VAN EEN POLITIEK BESTEL EN HET ONTWERPEN VAN NIEUWE STATUTEN EN STRUCTUREN, MAAR VOLKSMASSA'S ZIJN VERRE SUPERIEUR IN HET STABILISEREN VAN EEN MAATSCHAPPELIJKE ORDE.

STRUCTUUR EN GELOOF (MACHIARELLI 5)

- WIE DE ROMEINSE GESCHIEDENIS AANDACHTIG BESTUDEERT, ZIET HOE NUTTIG DE GODSDIENST WAS OM EEN LEGER TE LEIDEN, OM HET MOREEL VAN HET VOLK TE STERKEN, OM GOEDE MENSEN IN HUN GEDRAG TE BEVESTIGEN, EN SLECHTE TOT INKEER TE BRENGEN.
- NIETS IS ER DAT EEN STAAT ZO STABIEL EN EVENWICHTIG MAAKT ALS HET KIEZEN VAN EEN STRUCTUUR WAARIN HET MOGELIJK IS DAT EEN OMSLAG VAN DE PUBLIEK OPINIE ZICH BINNEN EEN WETTELIJK KADER KAN MANIFESTEREN.

WAARDERING VOOR MACHIABELLI

- WIJ ZIJN VEEL DANK VERSCHULDIGD AAN MACHIABELLI EN ANDEREN, DIE SCHRIJVEN OVER WAT MENSEN DOEN, EN NIET OVER WAT ZIJ ZOULDEN MOETEN DOEN. - FRANCIS BACON, ENGELS FILOSOOF EN STAATSMAN (1561 - 1626)

BEATRICE DE GRAAF IN BUITENHOF, 7 MINUTEN

[OVER MOED EN HOOP: LESSEN UIT DE GESCHIEDENIS | BEATRICE DE GRAAF | BUITENHOF](#)

[HTTPS://WWW.YOUTUBE.COM/WATCH?V=B8U8M16JV2K](https://www.youtube.com/watch?v=B8U8M16JV2K)

RESUMEREND: HUIZINGA LEZING DOOR BEATRICE DE GRAAF.

- ER MOETEN BEGINSELEN (PRINCIPES) ZIJN, OOK AL WORDEN DIE MET VOETEN GETREDEN.
- ALS ER GEEN BEGINSELEN MEER ZIJN (OMKERING VAN IDEALEN ALS VREDE EN HARMONIE), KRIJG JE EEN SATANISCH IETS.
- EEN GOED LEIDER MEET JE AF AAN ZIJN/HAAR GRONDHOUDING (DE DEUGDEN). DE LEIDER MOET GENOEG SLIMHEID HEBBEN OM TE HANDELEN VOLGENS EEN HOGER DOEL.
  - PLATO: VROOMHEID
  - ARISTOTELES: BEHEERSING, RECHTVAARDIGHEID, WIJSHEID EN MOED
  - AUGUSTINUS: GELOOF, HOOP EN LIEFDE
- ALS NIET AAN DIE KARDINALE DEUGDEN WORDT VOLDAAN (IN DE OPENBARE RUIMTE) ONTSTAAT ER KINDERACHTIG GEDRAG (PUERISME).
- WIJ ZIJN DE TIJDEN! WIE BENT U IN DUISTERE TIJDEN? BEHOUD HOOP (TUSSEN PESSIMISME EN OPTIMISME); DUS IN DEZE DUISTERNIS VERRICHTEN WE EEN HANDELING DIE GOED (DEUGDELIJK) IS, WAT ER OOK GEBEURT!
- PERSPECTIEF VIND JE DOOR TE BLIJVEN GELOVEN IN 'HET GOEDE'. FILOSOFIE ONDERZOEKT WAT 'HET GOEDE' IS.
- ALLES WAT JE DOET MOET BIJDRAGEN AAN DE 'AMOR MUNDI' (LIEFDE VOOR DE WERELD). SPREEK ELKAAR DAAROP AAN.

LAATSTE RONDE: WAT DENK JIJ?

- LEIDERSCHAP IS...
- DIT FILOSOFIECAFÉ WAS .....

SEE YOU

NEXT TIME

FILOSOFIECAFÉ DEVENTER – DE EERSTE DONDERDAGAVOND VAN DE MAAND.

WIL JE OP DE HOOGTE BLIJVEN?
SCHRIJF JE IN VOOR DE NIEUWSBRIEF
VIA DE SITE FILOSOFERENINDEVENTER.NL!

DANK VOOR JE BIJDRAGE!